

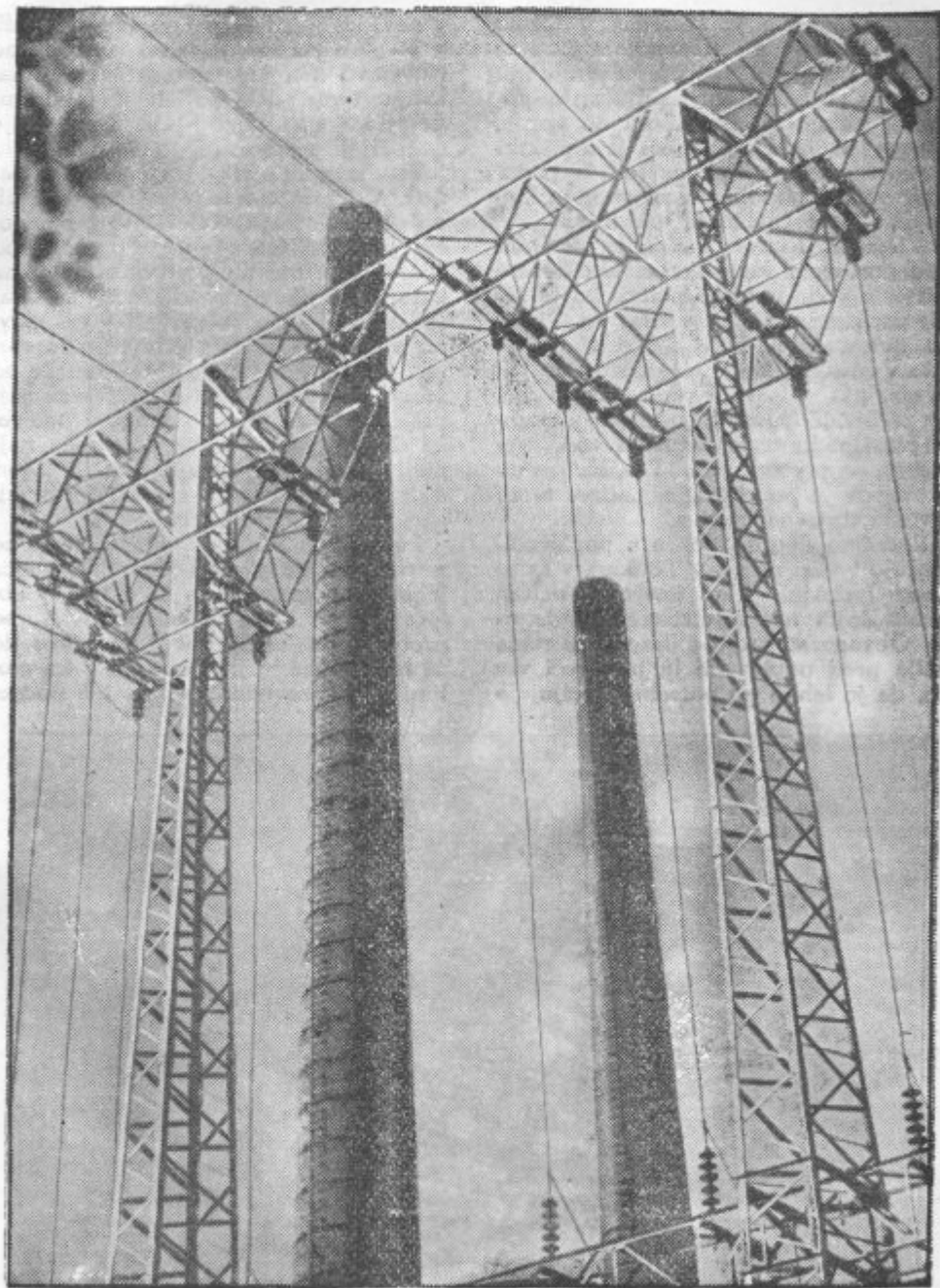
ŽIVLJENJE IN SVET

TEDENSKA REVLIJA — PRILOGA PONEDELJSKEGA JUTRA

ŠT. 26.

V LJUBLJANI, 26. JUNIJA 1937

KNJIGA 21

LEPOTA TEHNIKE

GOSPODARSKI POMEN UMETNEGA NAMAKANJA

DR. OSKAR REJA

NADALJEVANJE

Zanimivo je starodavno namakanje v Mezopotamiji. Ker dežuje v porečju Evfrata in Tigrisa skoraj izključno le pozimi, od novembra do aprila, zadostuje ta moča le zimskim posetvam. Dogodi se, da tudi te padavine skoraj popolnoma izostanejo. Suša in lakota zavladata vse leto.

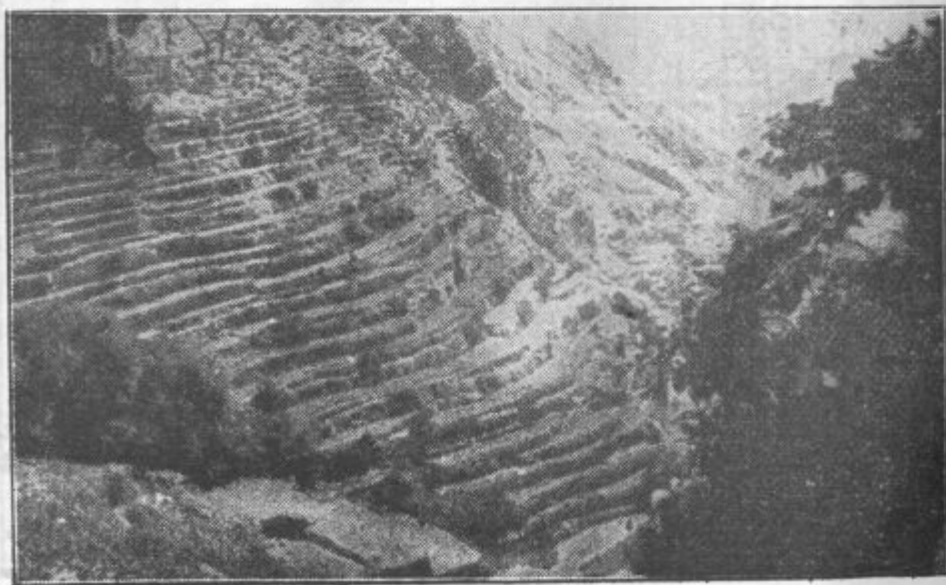
Veletoka Evfrat in Tigris izvirata pod gorovjem Male Azije. Nil doseže najvišje vodno stanje poleti, ko je že tev že pospravljena. Evfrat in Tigris pa narasteta najbolj konec zime, ko žito v Mezopotamiji šele dozoreva. Da zavarujejo posevke pred poplavami, so prebivalci zgradili primerne obrambne nasipe in rezervoarje za vodo, potrebno v poletni suši. Takšen sestav prekopov je pod strogim nadzorstvom izvedla državna uprava.

Podobno dvojno borbo s poplavami morajo voditi na pr. v Tonkini, v francoski Indokini, kjer imajo v deltah tamkajšnjih rek velikanske nasade riža. Obvarovati morajo dragocena rižna polja pred poplavami in prestreči vodo, da jo lahko po potrebi napeljujejo

v nasade, kajti riž uspeva samo v vodi.

V glavnem je poznalo starodavno človeštvo dva načina umetnega namakanja: terasiranje pobočij in podzemne prekope za talno vodo. Terasiranje pobočij je znano najbolj v vzhodni in južni Aziji za namakanje rižnih nasadov. V zgornjem toku rek so odcepili od glavne struge vodoravno po pobočju prekope. Od glavnega prekopa od zgoraj navzdol se vrstijo terase, na katerih so riževi nasadi. Zdaj pa zdaj spuste v določenih razdaljah od glavnega prekopa vodo s primerno zatvornico po terasah navzdol. Voda teče od terase do terase, dokler ne doseže najnižje terase in končno zopet strugo reke. Najboljši riž raste vedno na najnižji terasi, ker odnaša voda z zgornjih teras rudninske snovi, ki jih odlaga v najnižjem bazenu.

Puščave in stepe so pokrite navadno z vododržnim zemljiščem. Deževnica izgine v notranjost in se ustavi v določeni globini kot talna voda. Zato so prebivalci zgradili navpične jaške do 50 m globoke in jih povezali v tej globini z vodoravnimi rovi. V teh podze-

TERASIRANJE NA HILAH

meljskih kanalih se je nabirala talna voda. Ves sestav podzemeljskih prekopov z mnogimi stranskimi odcepi je imel na primernem kraju odtok, močan potok s svežo in čisto vodo. Črpali so pa tudi vodo naravnost iz jaskov. V Perziji so znani ti podzemeljski kanali kot »kanati«, v Afganistanu »karise«, v Sahari »fogare«. Sven Hedin je v Tibetu spoznal potek podzemeljskega kanala po kupih zemlje, ki so se v določenem redu vrstili v ravni črti. Vsak kup zemlje je nastal takrat, ko so gradili jáske in podzemeljski vezani kanal. Podzemeljskih prekopov je v perzijski pokrajini Nišapur okrog 12.000, nekateri so dolgi čez 20 km. V Tuatu v Sahari je podzemeljskih kanalov v dolžini nad 2000 km. Gradnjo prekopov za talno vodo so kasneje prenesli v ameriške puščave afriški zamorski sužnji.

Nadvse zanimivo je umetno namakanje travnikov na Islandu. Tu pade zadostna množina padavin. Ker pa leži Island visoko na severu, ni zrak dovolj topel. Priroda je pa hotela, da izvira na ognjeniškem otoku množica toplih vrelcev, ki so jih iznajdljivi prebivalci razpeljali po kanalih na travnike, kjer kljub severni legi in nizki zračni temperaturi uspeva bujna trava.

Posebno pomembni so za umetno

namakanje ravnice večna snežišča in ledniki v Pamirju, Tienšanu in Hindu-kušu v osrednji Aziji. Za suše prejemajo polja vodo iz talečih se lednikov in snežišč. Zato je v teh krajih poletna žetev vedno zavisna od množine snega v gorah.

Gorajeitalijanska nižina je pokrita z vododržnim prodromom, kakor Ljubljansko polje. Poleti se včasih dogodi, da malo dežuje. V dobi mnogokrat uničujoče suše pa imajo vedno dovolj vode reke, ki izvirajo po večini pod sneženimi vrhovi visokih Alp. Alpske reke imajo v gornjem toku strm padec. Poleti, ko se v planinah topi sneg, narastejo in prinašajo s seboj mnogo kamenega gradiva. Zato so vse struge rek nekoliko dvignjene. To je zelo dobrodošlo za gradnjo kanalov od rek v nižje ležeče ravnice. Na dnu proda se zbira mnogo talne vode, ki omogoča podzemeljski sestav kanalov za umetno namakanje, posebno kulture riža. Takšna »mokra kultura« riža z umetnim namakanjem se je razvila tudi ob izlivu Soče.

Razumljivo je tedaj, zakaj se velesile trgajo tudi za dozdevno neplodne pokrajine. Z umnim namakanjem jih lahko pretvorijo v plodne pokrajine, dobičkonosne proizvajalke prepotreb-
nih sirovin.

H. Freytag: V SENCI

Smrt prav toliko zblízuje, kolikor loči;
ničevim strastem pkaazuje molk. Balzac

CESA UČIJO RAJHOVSKE SOLARČKE

Čitanje šolskih priročnikov je poučno včasih celo za odrasle. Tole učijo na pr. desetletne otroke po nemških osnovnih šolah. »Oddelek 46 obstreljevalnih aeroplanov meče bombe na sovražno mesto. Vsak aeroplan nosi 500 bomb težkih po 1500 kg. Izračunaj težo vseh bomb. Koliko požarov bodo bombe povzročile, ako se razleti vsaka tretja in ako vsaka dvajseta zaneti ogenj?« Ali pa: »Dnevni obstreljevalni aeroplani preletijo 280 km na uro, nočni pa 240. Koliko ur bo potrebovala vsaka vrsta letal, da prebrzi razdaljo med Vratislavom (Breslau) in Prago, Monakovim in Strasburgom, Kielom in Metzom?«

PIVO V BELGIJI

Društvo narodov je priobčilo poročilo glede javne prehrane, po katerem trošijo Belgijci dvakrat toliko piva kot pripadniki kateregakoli drugega naroda. Vsak Belgijec, moški, ženska ali otrok popije na leto poprek 300 pint ola. Na drugo mesto stopajo menda Angležji s 128 pintami, nato Nemci s 120.

NA ROBU ŽIVLJENJA

ANTON INGOLIO

NADALJEVANJE

Učitelja ni več zanimalo, kaj se je dogajalo v sobi, z vso pozornostjo je opazoval kaktejo na oknu. Kar vidno se je odpiral zgornji popek. Opoldne se je prikazalo nekaj beline, zdaj pa se je cvet nenadoma razcvela, kakor da se še hoče ogreti preden zatone sonce.

Ko mu je sestra Florentina prinesla večerjo, je radosten pokazal na cvet.

»Poglejte, sestra.«

Sestra je presenečena pristopila k oknu, vzela kaktejo v roke, se vsa ra-

dostna zazrla v cvet, in dejala čez čas:

»Mislila sem, da ga ne bom videla. Vendar mi je bilo dano.«

»Zakaj ga ne bi videli?« se je učitelj začudil.

»Ker moram že jutri navsezgodaj od tod.«

»Za dolgo?«

»Najbrž za vedno. Davi sem dobila poziv iz naše matične hiše.«

Učitelj ni mogel verjeti.

»Salite se, sestra. Saj ste dopoldne dejali...«

FR. ROHRS

POLETNI DAN (Gosorez)

»Ne šalim se, gospod Goričan... moram od tod... Že jutri vam bo stregla druga...« je dejala sestra še tišje, spet vzela kaktejo v roke; nekaj časa premišljevala, nato pa jo postavila na učiteljevo nočno omarico ter nadaljevala komaj slišno:

»Tako zelo sem vesela njenega prvega cveta. Čuvajte ga. Vam ga zaupam.«

Goričan ni mogel spraviti besede iz sebe, šele ko je odhajala, jo je ujel za roko in jo pritisnil na ustnice:

»Hvala, sestra Florentina!«

Sestra je roko naglo iztrgala in odhitela; na vratih pa se je ustavila, kakor bi se hotela še enkrat ozreti, a se ni, le še hitreje je stopila skozi vrata. Kmalu so se njeni koraki izgubili na hodniku. —

V prvem mraku je prišel strežaj z vozičkom po Laha. Ko je odhajal, je nekako važno spregovoril:

»Zdaj mu bomo žagali lobanjo.«

Čez čas je bilo slišati na hodniku in pred operacijsko sobo, ki je ležala blizu sobe šte. 36, tekanje in pridušeno govorjenje, dokler se niso vrata v operacijsko sobo zaprla in ni vse utihnilo.

Zavladala je nenavadna tišina. Običajno so bolniki v tem času posedali po klopih na hodniku, zdaj pa ni bilo nikogar. Celo brezposelni, ki je stalno pohajkoval po hodnikih in dvoriščih, je ostal v sobi. Če je kdo iz drugega oddelka slučajno zašel pred operacijsko

sobo, je takoj zaslutil nekaj važnega in naglo izginil.

Čas je potekal počasi. Nekajkrat je že Hrga začel pogovor, a nikomur se ni ljubilo govoriti. Goričan je bil z mislimi ves nekje drugod, brezposelni je v odgovor le zagodrnjal, Janžekoviča pa je že nekaj ur kuhala vročina.

Čez dolgo se je oglasil s hodnika monotoni glas nočne sestre Flore: molila je večerne molitve, iz sobe šte. 37, in 38, so ji glasno odgovarjali, v sobi šte. 36 pa edini Hrga. Po opravljeni molitvi je prišla pogledat v sobo. Ob Janžekoviču je zaskrbljena obstala:

»Težko noč bo imel,« je dejala Hrga, ki je pristopil. »Začela se je kriza. Če jo bo premagal, bo rešen.«

»Tako nevarno je?« se je zavzel Hrga.

»Seveda. Saj ima prebodena pljuča. Bog ve, kakšen je bil nož. Lahko, da ga vročina še nocoj pobere. Zdaj bo dobil obkladke in injekcijo.«

»Potem pa se je prehitro pobotal z Meškom,« se je nasmešnil Hrga in se vrnil k oknu.

Kmalu nato so se odprla vrata operacijske sobe, zaslišali so se koraki in glasovi. V vseh bližnjih sobah so napeto pričakovali, Hrga je stopil celo na vrata.

»Kako je?« je hlastno vprašal mimo hitečega strežnika.

»Pod lobanjo je imel za veliko pest sesedene krvi. Do zadnjega je vzdržal. Šele, ko mu je primarij šival kožo, je izdihnil.«

Zdaj so jeli bolniki prihajati na hodnik in se pogovarjati o Lahovi smrti. Sestra Flora jih je komaj spet spravila v sobe, kjer še dolgo ni utihnil pogovor. V sobi šte. 36 je Ivan že zgodaj od strahu zaspal. Hrga se je končno spravil v posteljo in tudi skušal zaspiti, brezposelni se je potikal nekje v kuhinji, Goričan pa je dolgo opazoval kaktejin cvet, dokler ga ni utrgal in si ga položil na blazino; le Janžekovič je glasno sopol, se od časa do časa zbudil, zaječal in poklical sestro, da mu je menjala obkladke. Naposled so tudi v sosednjih sobah utihnili. Celo brezposelni je prišel spat. Zavladala je tišina, ki jo je le zdaj pa zdaj pretrgal kratek otroški krik iz oddaljenejših sob, dočim jo je težko sopenje vročičnega Janžekoviča in nekaterih bolnikov v drugih sobah še stopnjevalo.

L. Bosch: ZVONČICE

IZ LITERARNEGA SVETA

PREDLOGA ASKERČEVI »PONOČNI POTNIČI«?

L. 1859. sta izdala Moric Hartmann in K. L. Pfau v Kölnu »Bretonische Volkslieder«, prevedene iz bret. zbirke »Barzas Breise« (= bret. balade), ki jo je bil priobčil La Villemarqué s franc. prevodi. Med baladami je tudi »Bosen Elliant« = Kuga v Elliantu (vzh. od Quimper) ob reki Jetu v Bretanji), ki ima prav podobno vsebino kakor Askerčeva »Ponočna potnica«. Neki mlinar ob Jetu zagleda ob brodu belo oblečeno ženo, ki sedi s palico v roki in hoče, da jo takoj prepelje. Vzame jo na konja in jo spravi na oni breg. Tam mu žena reče: »Ali veš, kdo sem jaz? Ime mi je Kuga. Obhod po Bretanji sem končala, nočoj grem v Elliant v cerkev k maši. Kogar se dotakne moja palica, takoj umrje; a tebi naj milost storim in tvoji materi: živa ostaneta.« In res, vsi zbolijo in umrjo, le uboga vdova in njen sin ne. Iz ene same hiše se pokoplje devet otrok; pokopališče je polno do ozidja. Poleg pokopališča stoji hrast; na vrhu je privezana bela ruta: kuga je podavila vse ljudi. Nazadnje se je odkrižalo s tem, da jo jamejo slaviti. Ko Kuga sliši svoje ime v narodnih pesmih, zapusti pokrajino in se ne vrne več. — Zdi se mi, da je Askerč le nadomestil reko Jet z Dravo, konja s čolnom in »brodnino« z drugo milostjo. I. Koštiál.

PUSKINOV »ONEGIN« V HEBREJSČINI

A. Šlonskij je dal po zahtevi pristojnih kritikov spreten prevod, upoštevajoč vse vrline ruskega jezika in vse posebnosti razmeroma mladega novohebrejskega meroslovja. Oprema se sklada z notranjo vrednostjo umotvora: delo, okrašeno s Kuzminovimi podobami, se lahko postavi na stran najlepšim jubilejnim izdajam Puškinovih spisov. D.

JULES LAFORGUE

1860—1887

Sredi maja je Mallarméjeva akademija sklenila, da bo poleti proslavila spomin na tega pesnika, ki je ugasnil 20. VIII. 1887. Laforgue, prvi zastopnik svobodnega stiha (vers libre), se je rodil iz bretonske družine v Montevideu (Uruguay) 16. VIII. 1860 in kmalu prišel s starši v Tarbes pod Pirenejami, kjer je prebil mladost. Nato se je mudil največ v Parizu, nekaj let je bil na dvoru cesarice Auguste v Berlinu. Z Gustavom Kahn-om sta hotela »osvoboditi verz«; Kahn mu je hotel priboriti več zvočnosti, Laforgue pa več ostrine, več osebne note, brez mašil in brez rednih kitic. Izvirnosti mu ne moremo odrekati: marsikaj je videl in čutil po svoje, težko mu je najti neposrednih prednikov. Prvo delo: les Complaintes (žalostinke)

je izšlo 1885. Bujna domišljija: on vondrait saigner le Silence (človek bi želel zaklati Tišino), Un soleil blanc comme un crachat d'estaminet (sonce belo ko pijunk v beznici). . . A. D.

PERZIJSKO PESNIŠTVO

Prof. Jan Rypka je letos predaval o tem v Pragi. Vezana beseda je po Perziji še danes izrazilo najširših ljudskih slojev. Vsak Peržan je pesnik. Literarni pomenki so vsakdanja reč, celo med nepismenimi. Epika in lirika sta do mozga prepojeni z mistično simboliko. Zato sta si jezikoslovna (dobesedna) in hermenevtična (simbolična) razlagalna metoda venomer v laseh. Oblikovna dovršenost zahteva utešitev osebnosti: za pesniške svoboščine tam ni prostora. Po našem pojmovanju je dosegel višek oni, ki je poleg dane oblikovne popolnosti izrazil najbolj svojevrstno osebnost in najobilnejšo vsebino. Palmo dobi ne Firdusi (Firdausi), ne Hafiz, niti Amar Chajjam, ampak Azebajdžanec Nizami (1141—1202), enako popoln v epiki in liriki. Njegovo ljubavno čustvovanje stoji blizu našega, njegovo parabolično pripovedovanje izraža nam znano koprenenje po večnosti. Prof. Rypka je s svojim iskanjem v Iranu spravil na dan marsikaj bistvenega o tem poetu. A. D.

PO KONČANEM DELU
(Ana de Wall — izrezanka)

Ljubim človeka, ki se zna pristrčno smejati.

Walter Scott

KNJIGE IN REVIEJE

DR. ST. SOMMER, UMUCENIE PANA
A GOTICKE OBRAZKY SVATYCHSúkromná tlač dra Juraja Bullu, b. min.
radcu a riaditeľ'a v Bratislave, 1936.BICANJE IN ZASMEHOVANJE
GOŠPODA

Slovaška knjižica, tiskana v 100 neprodajnih izvodih, vsebuje za kratkim zgodovinskim uvodom 14 lesorezov iz XVI. stoletja, kakor pove naslov: Mučenie Gospoda in gotske slike svetnikov. Pisec ima namen, zbuditi zanimanje izobražencev za stare knjižne lesoreze, kolikor jih je še v tamkajšnjih tiskarnah ali pa med dediči bivših tiskarjev, da bi jih bilo mogoče ohraniti kot pomemben kulturnozgodovinski prispevek. Okusni vzorci umetnosti, katere početki segajo po današnjih nazorih v kitajsko davnino in ki je po arabskem posredovanju prodrla v Evropo: franc. Ymager, nem. Prinfmalter ali Formschnneider...

A. D.

Uredništvo je prejelo:

LETOPIS MATICE SRPSKE, leto CXI, knj. 347, zv. 3. Na uvodnem mestu je obširen članek dr. Dušana Nedeljkovića o vplivu in značaju Rugjera Boškovića, velikega in zavednega Slovinca ali južnega Slovana. Nadaljuje se razprava Br. Lazarevića »Večno tragično«, dr. Ilija Mamuzić poroča o nemški drami o Karadjordju. Izvirno liriko in prozo zastopajo M. Milošević, Br. Bajić in B. Čipčić. Zvezek vsebuje še druge zanimivosti. Letopis izdaja Matrica Srpska v Novem Sadu ter stane za celotno din 80,—.

ILLUSTRIRTE ZEITUNG LEIPZIG št. 4812 in 4813. V prvi številki bodo zanimali številne prijatelje lepih psov interesantni in ilustrirani prispevki o najzvestejšem človekovem spremljevalcu (z barvno nasloyno sliko plemenskega ovčarja). — V drugi številki je poučna razprava dr. Ul. Schulza o umetnih siamskih dvojčkih, kakor tudi članek »Borba za sedemdeset milijonov duš«. V tej številki se začne tudi roman H. W. Kadena »Vabliva dežela« — Sicilija. Kakor vse je tudi ta številka bogato ilustrirana. Tednik se naroča pri založbi J. J. Weber v Lipskem.

L O O R I T S I A N A

(Estonsko narodopisje)

V »Žisu« sem prikazal že dve knjigi etnologa Oskarja Looritsa. Ob koncu leta 1936 pa sem prejel od učenega Estonca še 4 krajše spise ali ponatise. Tako je v maju preteklega leta izdal kritični sestavek *The Spirit of the Kalevala*, torej o epu, ki smo ga predlanskim — za stoletnico — dobili tudi v srbohrvaškem prevodu. Lönnrotov umotvor pa ni zgolj finskega izvora: mnogi motivi potekajo iz Estonije (many of the motifs of its songs have their origin in Estonia). Prešinja ga duh svobode, samonadzorstva, strpnosti. — V angleščini je tudi razprava *Estonian Folklore of today* (Acta Ethnologica, Köbenhav 1936). Estonsko narodopisje jasno kaže pet dob. Najprej so narodne pesmi in poročila zbirali baltsko-germanski estofili, posebno L. von Schröder. Druga perioda obsega narodno prebujenje. Rodoljubni učenjak Fählmann, rojen 1798 (Brockhausov K. L. 1902 navaja napačno letnico 1800), je zbral snov za ljudski epos »Kalevipoeg« (Kalevič ali sin Kaleva). Tretje ali zlato obdobje zastopa J. Hurt (1839-1907), kralj estonske folklore, in ob njem J. Eisen (1857-1934). Višek zbiranja pomeni Kaarle Krohn, drugi kralj folklore. Nato pride O. Kallas (* 1868), prvi doktor folkloristike. Zadnji možje so l. 1927 osnovali estonski narodopisni arhiv ERA (Eeest Rahvaluule Arhiiv) v Tartuju.

Tretja brošura nosi nadpis: *About the baptism of novices as practised by the Baltic sailors*, o krščevanju novincev, kakor ga vršijo baltski pomorščaki. Ta čin imenujejo Estonci »entseldamine«, kar poteka iz nem. häuseln, nagajati komu. Kdor se prvič vozi star ali mlad, iz Baltskega morja, doživi na več mestih ta šaljivi obred. Najprej pri St. Kullenu (Kullenholm, hrib), nato v angleškem prelivu, ob Gibraltarju, v Dardanelah. »Brodarski« (mojster palube) se preobleče v morskega boga (marejumal, po estonsko) Nep-

tuna, ki drži vile v rokah. Brivec ima velik škrbast nož iz lesa. Tako se prično razne burke: norca brijejo, zadnjico mu namažejo s kolomazom, potopijo ga v čeber, potegnemo ga s škripcem na jadričnik ga potisnejo v sajasto peč, trikrat mora poljubiti mačka (kotvo), v gosjem redu korakajo v kapitanovo sobo, nato

Ladijski škrtat zavozluje po viharju raztrgane vrvi

pa se zalijejo z vodiko. Na koncu Neptun sune brucuša s trizobom, rekoč: »Zdaj si pravi mornar.«

Enak običaj poznajo latvijski pomorci. R. Valdess (Berzins) je orisal tak obred v romanu »Juras vilki« (1930); dramatiziran se je uprizarjal v Rigi jeseni 1933, v estonskem prevozu pa jeseni 1935.

Četrta sestavek, Der norddeutsche Klabautermann im Ostbaltikum, obravnava vražo o bajnem plezalcu — poterman, koterman, klaperman, klabautermann, kalfaterman, itd. se imenuje — ki je nekak ladijski škrtat. Ena pripoved omenja hišnega patermana takole:

Na gori Uulispilli (Eulenspiegel) je nekoč kajžarju hiša pogorela. Zgodilo se je to v dobi, ko je bil pripovedovalec otrok. Star mož je videl, ali prav za prav slišal, kako je nekoč noč na mračnem dvorišču stopil iz koče in jokaje šel proti Kastijevemu posestvu. Slišati je bilo popolnoma razločno, videti pa ni bi-

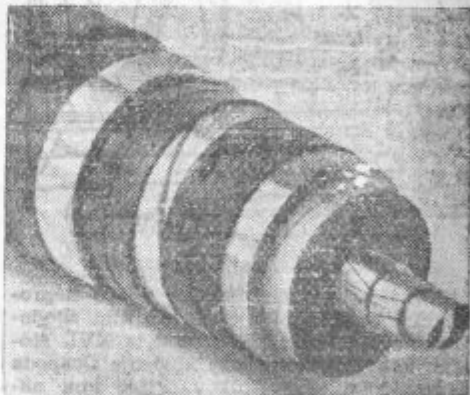
lo nič. Samo en glas se je čul. Naslednjo noč so kajžarju vsa poslopja do tal pogorela: nič ni ostalo. To je bil torej domači duhovin (maja-poterman), kakršnega ima vsaka hiša. Takrat odide, kadar preti domu pogibel. V našem primeru je tukaj odšel glasno vekajoč na Kastijevino in v naslednji noči se je nesreča pripetila.

A .Debeljak

TEHNIČNI OBZORNIK

125.000 VOLTOV V ZEMELJSKEM VODU

Ko bi v pričetku našega stoletja zapisal kdo, da je mogoče prevajati sto tisoč voltov po nekaj kilometrov dolgih prostih vodih, bi se zdela taka trditev utopija. Še ni dolgo let odkar se je zdela taka utopija prevod enako visoko napetega toka v zemeljskih kablilih. Tehnika je šla svojo pot. Izkuštevno dane poti so jo vedle preko vseh zaprek, in danes imamo daljnovode za 220.000 voltov in zemeljske oljne kable za 125.000 voltov.

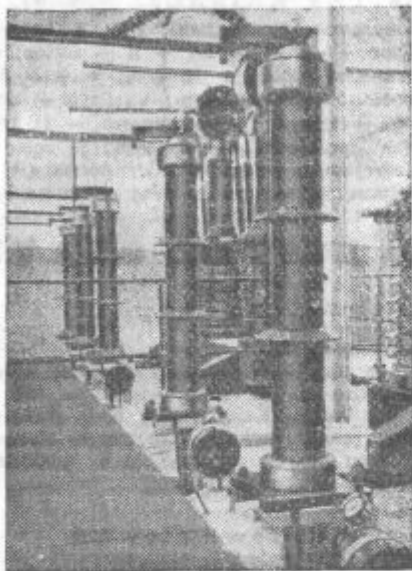

SL 1.

O poslednjem kablju, ki je najnovejša pridobitev elektrotehnike, naj na kratko govore pričujoče vrstice. Oljni kabel je sestavljen iz volto spletenega prevodnika, z oljem prepojene papirne izolacije, svinčenega plašča in varnostnega oklopa (slika). Pri obremenitvi se kabel segreje in olje raztegne. Ker je kabel v sredini votel, more prevažati olje izteči v posode na kablovih koncih. Te posode so iz kovnega železa izdelani kotli (slika), ki nosijo v svoji sredi z zrakom napolnjene celice. Vendar zrak v teh stisljivih celicah nima dostopa do olja. To je namreč izredne važnosti. Kajti za osamitev visokih napetosti je uporabno le olje, ki nima niti najmanjšega zračnega mehurčka. Ker je olje v kablju vedno pod nekim določenim tlakom, more kabel prevajati celo tedaj, ko je malo poškodovan. Zrak in tuje snovi zaradi pritiska v notranjosti ne morejo prodreti skozi luknjico.

Ker zahteva napetost 125.000 voltov za vsako fazo izmeničnega toka lasten se-

meljski vod, je treba za običajen trofazni tok tri kable. Povrh tega ti trije kablji ne smejo ležati drug tik drugega. Doslej so tej zahtevi zadostili tako, da so v meter

SL. 2.

globoka jaške vdellali štiri vrste pokoncu stoječih opek, med katere so vdellali in s peskom zadellali kable. Preko vseh treh vodov so položili nato skupno betonsko ploščo.

(tma)

LETALSTVO

V Parizu se baviyo precej resno z namerom, da bi pričeli v globini 80 m pod zemljo graditi svojsko cestno omrežje. V te globoke katakombes naj bi zbežalo prebivalstvo v primeru zračnega napada.

Zanimive podatke o zmogljivosti cepelinov nam prinašajo najnovejše statistike o nemških zračnih ladjah, grofu Zeppelinu in »Hindenburgu«. Prvi cepelin je v prometu od jeseni 1928. Doslej je v 557 voznjah, ki so trajale skupno 15.000 ur, prevozil poldrug milijon km in prenesel 13.000 potnikov, 54 ton tovora in 39 ton pošte. V marcu 1936. prometu izročen cepelin »Hindenburg« je do katastrofe šestnajstkrat preletel Atlantski ocean, napravil v 9 mesecih 42 voženj s skupno dolžino 220.000 kilometrov in prenesel 1.100 potnikov.

Poljska bo letos izredno zvečala svoje letalsko omrežje. Zanimivo je, da bo vpeljala rdni zračni promet celo med Varšavo in Haifo v Palestini. Letala bodo odletela iz Varšave enkrat tedensko. Polt se bo izvršil vselej v dveh etapah in bo trajal dva dni.

Ameriški letalec Eaker je na 4.000 km dolgi progi med New Yorkom in Los Angelesom izvedel slepi polet. Slepo letalo je vso dolgo pot spremljalo kontrolno letalo,

IZ PRAKTIČNE MEDICINE

Zdravila pred jedjo
ali po jedi?

Za vsako zdravilo veljajo posebni predpisi, kako naj ga jemljemo. Nekateri pripomočki učinkujejo najboljše zjutraj na tešče, to velja posebno za rudninska odvajalna sredstva in vsakovrstne mineralne vode. Tudi pripomočke zoper gliste zaužijamo čim bolj na tešče. Splošne krepične pripomočke in zdravila za srce jemljemo pozno predpoldne, tako da jih more telo predelati že daljši čas pred kosilom. Pomirjevalce, ki naj učinkujejo čez dan, zaužijamo nekako ob istem času, ko prične popuščati pomirjenje, ki nam ga je dal nočni počitek. Tik pred obedom zaužijamo pripomočke za zbujanje teka, solno kislino, fosforne preparate in ribje olje. Živalsko oglje in razkužila za črevesje učinkujejo najboljše po jedi. Tablete zoper glavobol in revmatične težave ter pripomočki zoper kašelj imajo svoj najboljši čas natančno v sredi med posameznimi obedi, ker kvarijo tek. Zvečer, preden ležemo spat, bomo seveda jemali predpisana uspavila in pripomočke za srce ter krvni obtok. Tudi proti kašlju je priporočljivo jemati zdravila ob tem času.

dr.

PRAKTIČNE NOVOTE

Nova past za ščurke

Ne samo zavoljo gnusa, ki nam ga zbuja, temveč tudi zavoljo škode, ki jo povzročajo, moramo zatirati ščurke v svojih stanovanjih. Te neprijetne živali imajo lastnost, da morejo s svojimi nožicami, ki so opremljene z nekakšnimi sesali, plezati tudi po najbolj gladkih in navpičnih stenah, tako da ne obstanejo v nobeni pasti. Končno je uspelo sestaviti past, lovilno

skledo iz kamenine, ki daš vanjo določen preparat kot vabo in ki iz nje ne morejo splezati. Preparat jih omami in jih potem tudi kmalu usmrti, ker vdira v njihove dihalne organe in jim zapira kožne luknjice. Past in njeni preparati, ki so za človeka popolnoma neškodljivi, so se že izvrstno obnesli. Skleda ima pokrov, ki jo zapira in ki skrbi za to, da je v njej stena vedno vlažna, kar živali še bolj privablja. Aparat je primeren tudi za uničevanje druge golezne, kakor mršavlj itd.

KRIŽALJKA „VRČ“

Crassus

Vodoravno: 1. vrisk; nauk, 3. kornica, rtič, 4. mesto v Slavoniji (tudi znan ruski slovarnik), 8. viseči kapnik, navzdolnjak, stalaktit (od »ekula«), 9. permutacija črk »nimaš« ali »mašni«, 11. orel (nemško), tudi največji švic. pritok Rena, 12. pies (nem.), 13. protivni veznik, 14. oziralni znamenek treh spolov in števil, 15. okrnjen »banavze« (kramarska duša, človek brez smisla za umetnost in ideale), ta vrsta narobe čitana da v srhrv. pomen »povabljenec«, 16. del voza, 16. medmet, 18. nakit, 19. vzklík, 20. časomer, doba 60 minut, 22. od l. 1905 izraz za Fašodo, mesto v egiptovskem Sudanu na Belem Nilu (obratnica).

Navpik: 1. kem. znak za uran, 2. švicarsko čistilo za aluminijsko posodo + osební zaimék 2. os. edn. + slov. priimek (zveni kakor pokrajinski izraz za koruzo), vsa ta vrsta se čita dolh in gori enako, 4. močan srbski kralj, slaven po zakoniku + svojični zaimék za množ. m. sp. + člen (vsa vrsta se bere tudi od spodaj navzgor), 5. železniška postaja v Sibiriji, vsebuje iste pismenke ko »jama zla« (glej: Dobrovoljci, kladivarji Jugoslavije, 1937, 759), 6. legendarni kralj, junak Shakespearove drame, 7. dva soglasnika iz besede »jajce«, 13. žel. postaja v Sibiriji, narobe pomeni: srd, mrr-njo (gl. Dobrovoljci, str. 767), 14. kolec,

olih, 19. redka naša pisava za Alakos ali Aeacus, 21. ime za grško črko r. — Rešitve je treba poslati najkasneje v enem tednu na uredništvo »Življenja in sveta«.

REŠITEV KRIŽALJKE V ŠT. 24

Vodoravno: Francaliski; riba + brkast; Agénor + M + D; no + a + avtor; ed + Aheron; robida + Ib + š; jn + Nemk + seč; a + dn + Ineni; Vatikan + bat; evo ga + ime; ce + o + vnani. — (S tem je vse izpolnjeno.) — Pravilno je rešil in bil izžreban za nagrado J. Francevič (?) v Ljubljani, ki naj pošlje svoj pravi naslov.

ZA BISTRE GLAVE

329

Okružena plošča

Pravokotni plošči se je odlomil nek vogal. Iz nje bi bilo treba napraviti drugo pravokotno ploščo, katere površina naj bi bila čim večja. Kako velike bodo stranice novega pravokotnika, če so merile stare 5 in 3 dm in če sega odlom v podolžno smer 2, v krajšo pa 1 dm?

Rešitev k števil. 326

(Težje ali lažje)

Posoda ne bo ne težja ne lažja, kajti plavajoči kos lesa odrine po teži toliko vode, kolikor sam tehta in bo ta voda stekla čez rob.

Rešitev k števil. 327

(Za fotoamaterje)

Ustanoviti mora na razdaljo 3 m.

Rešitev k št. 328

(Serviete in otroci)

Otrok je bil 9, kar je število 121 deljivo samo s 11.

Rešitev problema 205

1. Dd6—e7! (grozi Txe6 mat), Kd5+ (a) 2. Tc2 mat. 1... Td5 (b); 2. Lg5 mat. 1... Se6xd4 (c); 2. Tc4 mat. 1... Sxf4 (d); Tc3 mat. 1... Sxg7 (e); 2. Tf6 mat. 1... Sd7—b6 (g); 2. Sh5—f6 mat.

Rešitev problema 206

1. Dg3—g5!! Zanimiva je nepričakovana otvoritev g5—d2 za belo kraljico v varianti 1... Se3—d5; 2. SxS mat.

UREDNIK IVAN PODRŽAJ — TELEFON ŠT. 3126 — UREDNIŠTVO NAČELNO NE VRAČA ROKOPISOV — IZDAJA ZA KONZORCIJ ADOLF RIBNIKAR — TISKA NARODNA TISKARNA V LJUBLJANI, PREDSTAVNIK FRAN JERAN Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knaflejeva ulica 5 — Mesečna naročnina Din 4,— po razpisnih dostavljena Din 5,—

